

П. ПЕРШУТ

ПЕЛЕДМÄШ

СБОРНИК

168 /
240

МАРГОСИЗДАТЫН КЫРЫК-МАРЫ ФИЛИАЛ

1940

Мар. Г.
1-118

П. ПЕРШУТ

П Е Л Е Д М Ä Ш

СБОРНИК

Инв. № 2688

МАРГОСИЗДАТЫН КЫРЫК-МАРЫ ФИЛИАЛ
Козмодемьянск—1940

1870

1871

1872

1873

1874

РОДИНА

СССР-нә,
Сек цевеРНә,
Силан, кымда ылат пиш,
Цаткыдемәт
Дә ашкедәт
Коммунизмыш и гыц иш.

Ййр анжалмык —
Вйланет халык
Букет ганьы, йиш гыц йиш;
Нинйи веле
Тянг-шумбелвлә
Ровотаят дружнан пиш.

Цилә халык
Йкты ганьы
Ик союзеш кушкыт вет.
Сынген кердтым
Вурсы крепость,
Родинаэм, пыт пелед!

Ик атянә,
Сталин таягнә,

Мәнмәм видә мудрый вождь
Сынгымаш гыц
Сынгымашкы
Ленинизмын торжествош.

СССР-нә,
Сек цевәрнә,
Силан, кымда ылат пиш,
Цаткыдемәт
Дә ашкедәт
Коммунизмыш и гыц иш.
1940.

ОСВОБОЖДЕННЫЙ ШҮМБЕЛВЛӘЛӘН

Кем кавалдон шуку ташкен,
Парвалтарен польский пан,
Кечы лүлтмым тбды шайштен,
Тамдам урден тюрьма гань.

Пан лбвәлны, ял лбвещын,
Шуку кангыж, шуку тел,
Пыт бнянен, запад вецын
Тә анжендә восток век.

Права ылте; зсмля чбды,
А помещик шәрлен со.
Шүмдәм пүктен орлык, шбды,
Но вычымда толын шо!

Восток веңи якшартарен,
Лүлтї кечї—красный флаг;
Красный Арминя ытарыш—
Ситя, темден польский пан!

Тїнь свободный ынде линят,
Орландарымы народ!
Кидїм пуэн палшаш мишня
Мя—советский у народ.

Циля мирштїш труйыш халык
Нинїм анжен, лапам шит:
Пан лївецїн ытаралтын,
Лин советский гражданин.

Красный Арми сусун ваш лит,
Тидї счастьем канден тиш.
Урам саслат халавлаштї,
Труйыш народ ольця цїц.

Шонгы, изи дя бїдїрвля—
Лактїнїт вет олицяш,
Красный Арми лан бївїртен,
Шывшал колтат сусун ваш.

— Шу ли, славный Красный Арми!
— Шу ли вождына, Сталин тянг!
— Тидї мянмам вет ытарен;
Сотым пуа цилалан!

Запад велнѣш украинец,
Запад велнѣш белорусс,
Мя сагана Ынде лндя,
Пелед кушшы ик Союз!
1939.

БРАТСКИЙ НАРОДВЛАН СОЮЗ

Кушкеш, шукемеш
Мянман семьянэ,
Дружный советский семьянэ.
Йыр кымдаэмеш,
Шарля землянэ,
Кого советский землянэ.

Луаткут союзный республика,
Луаткут икань родной шумбел,—
Равноправный нацивлэ шу лидэ!
Шу ли сек могучий СССР!

Алдэ веселан,
Тянгвлэ, мыренэ
У тянгвлэ лымеш мырынам!
Тянгна-шумбелвлэ
Угыц пыренйт,
Мянман Союзыш ушвенйт.

Луаткут союзный республика,
Луаткут икань родной шумбел,—

Равноправный нацивлӓ шу лидӓ!
Шу ли сек могучий СССР!

Шу лижӓ парти,
Шу лижӓ Сталин,—
Нинӓлӓн кого тауна.
Куш дӓ пелед тӓнь
Гордый лӓметдон,
Братский народвлӓн союзна!

Луаткут союзный республика,
Луаткут икань родной шӓмбел,—
Равноправный нацивлӓ шу лидӓ!
Шу ли сек могучий СССР!

1940.

СОВЕТСКИЙ ПРАЗДНИК

Мӓ веселӓн йӓрӓлтен анжална—
Кечӓ гань цеве́р пиш знамяжат,
Демонстрацишкӓ стройдон шагална
Йӓрӓм-йӓр—халажат, солажат.

Союз мычкы тагачыжы праздник,
Стройдон лӓкнӓ цилӓн олицӓш,
Кенӓ Ленинын памятник анзык,
Музык маршдон рӓшкӓлтеш йӓрвӓш.

Кыш анжалат—якшаргы, аяран,
Цӓлӓ вӓре пеледӓшвлӓ вел.

Народ вѣлнѣжѣ флагшы маняры—
Земля хѣлѣ жерѣлѣ левед!

Веселѣен, мыралтен ташкална
Пелед шѣцшѣ ѳльѣвлѣнѣ мыч,
Сталин вѣкѣ ѳвѣртен анжална—
Сусужат нигнамат акат пыч!

Цилѣ халыклан ылат ѳтянѣ,
Коммунизмышкы тѳр видет со,
Шергѣкѣннѣ, родной Сталин тѣнгнѣ,
Анзык корным валгалтет тѣнь цолт.

Лудѣш агыл мѣлѣннѣ войнажы,
Пыраток гѣнь—шѣлѣнѣ вуйштат;
Защиѣѣѣш Советский странанам
Тѣрвѣненѣ цилѣн иктѣ гань.

Мѣнмѣн шуку отважный геройвлѣ,
Нинѣм кушта родной Сталин тѣнг;
Союз мычкына шуку народвлѣ
Коммунизмым строенѣ цилѣн.

Музык семеш земляжѣм рѣшкѣктен,
Мѣ ѳнянен ашкѣдѣнѣ пиш.
Вождь шаяѣш пѣшѣштѣ ѳвѣртен,
Кенѣ анзык цилѣн и гѣѣ иш.

НОВЫЙ ГОДЕШ

Эртѣш годна сѣнгѣмашѣм
Шуку кандыш мѣлѣннѣ.
Новый годеш новый счастье,
Тѣнгвлѣ, лижѣ тѣлѣндѣ.

Эй, здорова лидѣ,
Яжон, сусун бѣлбѣдѣ,
Улан, счастья лидѣ,
Дружнан веселѣйбѣдѣ!

Стѣл йѣр шѣнзѣт шергѣкѣнвлѣ:
Молодавлѣ, сѣдѣйвлѣ.
Новый счастье лижѣ, тѣнгвлѣ,
Лѣмлештѣрѣм герѣйвлѣ!

Эй, здорова лидѣ,
Яжон, сусун бѣлбѣдѣ,
Улан, счастья лидѣ,
Дружнан веселѣйбѣдѣ!

Ну, цѣркѣдѣм кѣш лѣктѣлдѣ,
Йѣун колтенѣ иквѣреш,
Торжествуйдѣ, шергѣкѣнвлѣ,
Пусть мырыдѣ рѣшкѣлтеш!

Эй, здорова лидѣ,
Яжон, сусун бѣлбѣдѣ,

Улан, счастян лидә,
Дружнан веселәйбдә!

Мәнмән сек ксго шәләнә
Большевицкий партилән,
Цилә труйышын әтялән —
Счастъем пушы Сталинлән.

Әй, здорова лидә,
Яжон, сусун ылыдә,
Улан, счастян лидә,
Дружнан веселәйбдә!

1940.

ГРАНИЦӘШТҮ

Ти сәндәлык южный вәрштә,
Кышты кәнгәж шалга со,
Пылгом күкшәц кырыквләштә
Лым калпаквлә кайыт цолт.

Кырык вьлнә вьсә кучкыж,
Серна¹ чүктә төргәшдон,
Скалын онг гьц зверьлә урмыж,
Ангьр йога күәр лош.

Күвләм мышкын, вьдшә вала,
Кок сир лошты шум дә шонг.

¹ Серна — дикий кесы.

Пал долиныш каеш алан, —
Анжен шалгаш пиш яжо.

Пограничник анжен шалга,
Дә винтовкым кыча пыт,
Ик ыдырым тыды шана:
„Шошым ылы... шокшы йыд ...“

Но пашажым тыды палә,
Ак нерялтй минутат,
Утес мычкы анжал сярнә,
Ужте ак код ик лыкат.

Тенге шалга вады векй,
Скоро кечй шынзеш уш,
Сакыр ганьы кырык выкй
Якшартарен ялжым шуш.

Ши шыдырвлә валгалтарен,
Лым кырыквләм анжат цолт.
Ангыр веле вуйта арен,
Кырык мычкы ружга со.

Пограничник тышкер лошкы
Йымен вазеш шып-йывырт.
Пылш выцкыжын юквләм колштеш,
Сынзә анжа йырым-йыбр.

Отер лошты ял юк шакта,
Ак тәрванй часовой;

Бѣмѣлкѣлѣ кешѣм цакала,
Тѣдѣ кеѣ зверь гѣцѣ йой.

Кувшин кидѣн бѣдрѣмѣшет
Олен вала ѣнгѣр док,
Пограничник чуть келдѣлеш,
Бѣнде ужеш яжонок.

Тѣѣ бѣдрѣмѣш пиш талашен,
Пырен кеѣ вѣд покшак,
Пограничник трѣк шагалеш,
Сѣгѣрѣлеш: ѣй, шагал!

Тѣдѣ уш вес сирѣш шоѣш,
Шайыкыла ак анжал,
Сѣрнѣлт вазы кѣр лѣш,
Трѣк рѣшкѣлтѣ кырыкшат.

Шѣлѣн бѣш керд тѣ шпионка
Границѣ гѣцѣн вес век...
Пограничникын винтовка
Тѣдѣм корнеш ѣрѣш вет.

Кырыквлѣштѣ, шѣргѣвлѣштѣ
Шалга грозный часовой,
Родинанан границѣжѣм
Ванжен ак керд йой шпион.

1940.

ПАРАШЮТИСТКА

Вурсы кекшбї кўшнбї турга,
Кўшкбї, кўшкбї куза пиш,
Кбдбїртären пблбїм вужга,
Ош пбл лишкбї вбїсен миш.

Вурсы кекет турге веле
Вбїсен ләктбї йолт иреш,
Вәрәш ганьы изи теве
Сәрнәл толы вуй дуреш.

Шылдыр вбїкбї тбїннбї ләктәт,
Кидеш колцам кычет цат,
Пиш йонгатаң выж шўләлтет,—
Тбїргәш ат лўд тбїнь цуцат.

Тбїнь тбїргештет, вужге валет,
Парашютет пачылт кеш,
Веселәәш кушта ялет,
Сусу ылат утымеш.

Пбїлгом мычкы тбїнь танцуйы,
Мыры, тәнгем, смелан мад!
Тбїләт ак чуч бнде руйын,
Бнде ат лўд тбїнь нимат.

Тбїнь пбїлгом гыц, пбїл вбїлецын,
Шлбїк анжет вәрәш гань;

Шың лүд тӱргӱш тӱнь тӱшецӱм—
Лүдӱш агыл нигыштат.

Эй, пӱлгомыштыш героем,
Силан ылат вольдыдон!
Тӱнӱбӱ йӱмдӱ ылат боеш—
Пыт перегӱш родиным.

Кымдан анжет, анжен ат тем,
Кайын колта пиш мӱндӱрк.
Пӱлгом мычкы тӱнӱбӱн мадмет,
Пиш олмыдеш тӱнг, ыдыр!

Родинана когон кымда,
Ак кай тишкы ик тӱржӱт,
Пиш шӱрлӱкӱн сӱнзӱ кырма,
Каеш Йылжы, шыргыжӱт...

Жар цеверым пиш яратен,
Тӱнӱжы анжет йырым-йыр.
„Широка страна“-м мыралтен,
Анжен кенет тӱнӱбӱ йылат.

Парашютет мамык семӱнь
Сӱрнен вала лыжге вел,
Парсын сага куштылгембӱн,
Тӱнӱбӱ валет жар ныр вӱк.

Кад кидетӱм сусун кычем,
Молодчина!—манам мӱнь.

Эчәйт мѣнь кѣшѣцъ вычем,
Ижѣжѣт тѣргештет тѣнь.

Керѣл лиѣш гѣнь иргодым,
Если шийѣш цаца враг,
Вѣсен валтет тѣнь винтовкым,
Смелан кеет бойышкат.

1938.

ТѢНГЖѢМ БѢДѢР ПРОВОЖАЯ

Сары парсын бѣлѣштѣшвлѣ
Вырге вилѣт садышты,
Тыр сад мычкы каштыт тѣнгвлѣ
Тѣлзѣ сотан вадышты.

Тѣнгжѣм бѣдѣр провожая
Славный Красный Флотышкы;
Нѣнѣ лошты кеѣ шая,
Попаш шуку онгышты.

Млоец попа: „Мѣнь иргодым
Уш тѣрвѣнем корнышкы,
Сола вуйыш лѣктем годым
Ит анжыкты орлыкым“...

Бѣдѣр манеш: „Ам мѣгѣрѣ...
Мѣнѣнѣ вычем со тѣнѣм“...

Валгалтара сар ёдёрым
Симсё тёлзён сотыжы.

„Шим лентән картузым чиэн,
Снимаялташ ит монды,
Дә вес велән шәләм сирен,
Тыдым мёләм тиш колты.

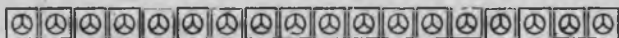
Мынь анжалам вара аштен,
Вадеш тёлзё сотышты.
Шёрен сирё тён сирмәшым,
Ит вычыкты почтышты.“

Млоец манеш: „Мынь тынгәләм
Кашташ со корабельшты,
Тыләт колтем вара шәләм
Коэштәлтшё тангыж гёц.

Тынь колхозшты ровотайы
Яжон, по-стахановски,
Мыньё тыштё защищаем
Родиным по-сталински.“

Сары парсын ёлыштәшвлә
Вырге вилёт садышты,
Тыр сад мычкы каштыт тәнгвлә
Тёлзё сотан вадышты.

1940.

КОЛХОЗНЫЙ АЙОШТЫ

Веремәштѣ пәшәштѣм пѣтәрен,
Сѣнгѣмәшвләдон толыт айош.
Шѣжѣ вадны колхоз канцеляриш
Нѣнѣ погнат хытыраш стѣл лош.

Шѣнзен кеәт стѣл йѣржѣ хынавлә,
Улы шуку геройвлә тиштәк:
Молодавлә, сѣдѣй пандашанвлә —
Пачеш кодте пәшәштѣ иктәт.

Председатель стѣл лошты шагалеш,
Орденжат ир жерә шѣдѣр лач,
Ош кружкашкы пуйырым опталеш,
Манеш:—Йүдә, колхозниквлә, шалт!

— Пиш счастливый колхоз бѣлѣмәшнә,—
Тѣнѣ шу ли, родной Сталин тәнг!
Шүдѣ пудым гектар гѣц нәлмәшдон
Поздравляем колхозниквләнәм!

— Мә районышты первыеш ләкнә,
Дә колхоз награждайымы лин...

— Тынбы шу ли, стахановец тэингнэ!
— Молодец вет мэнмэн бригадир!

Пуйыр мўан, ныгыды, нўжылгўи,
Шонг авара кружавлэ тўрдон.
Урожаян колхозный шўжўжў,
Перке улы цилэ утыдон.

Торелкэштў мўр ганьы олмавлэ,
Колхоз садеш якшаргышвлэ пиш.
Улан линьт колхозный солавлэ,
Цаткыдемьт цилэн и гўц иш.

Намал кандат стўл вўкў жаркойым,
Мыныvloшкам... эче тамамат.
Пашэ паштек колхозный айошты
Качкыт, йўт, веселэйят йыд вашт.

Шўмлу шўм йўлмэн премим, двухрядкым,
Шывшыл миэ лихой гармонист.
Седра мыч сэрнэл кеят куштаален
Бригадир, комбайнер, тракторист.

Кушташ лэктеш колхоз председатель
Дэ паштекшў мындыр счетовод;
Пандаш веле кок векў ёрзэлтеш,
Тўрген сэрнэ сўдўй полевод.

Кэрш рўшкэлтеш тынген-тынген ласкон,
Тўдў ўжеш цилэм веселэш.

Теве ләктеш ударница Праско,
Ыдрәмәш семдон куштыш тидәт.

Эй, мыралтен попалты семетым,
Йәнгем вашт ывбөртөш кылән кәрш!
Вет колхоз канден счастъем әдемлән,
Тбдб кушкеш дә шәрлә йбөрвәш.

1936.

ЫРЖА

Жар ыржа ныр тангыж ганьы
Коэштәлтын рывшәлтеш,
Шурны вьлнб шькшын кайын,
Шьрхә выжге вьсәлтеш.

Кәпеш шошы ыржа вуеш
Пьрцб пелед бляня,
Кечб шокшеш, шьжгә юреш
Яжон кушкаш бняня.

Туж ыржа вуй нелем шәрлә,
Пьрцб тембн тутангеш.
Вуйжым ыржа лонгбстәрә,
Мардеж семеш лывшалеш.

Кәпет кужы, шошток шалгет,
Мадын шыжгы, ыржана!

Тынь ужтелат пүгбір шагам,—
Трактор кралын выжгатан.

Рокшы пйрцбим йүктә, пукша,
Тидым кечы семәлә,
Тыри юкеш рывшен кушта,
Блцбк лөэш элтәлә.

Ханен кушта, нәрәштәвлә:
Пиш пышкыды земляжы.
Цаткыдемжы шортныы кәптә,
Силан кушшы семьядә!

Кечы тәмдәм шокшын анжа,
Жар ұптәжы саремеш.
Шуды пуд гектар гыц шачшым
Колхоз сусун тбредеш.

1933.

ДОЯРКЫН ПОРТРЕТШЫ

СОНЕТ

Ну ма картинбим ат сирй вара, художник?
Мбнеретбим пу рамеш чбымен йәмдбләл!
Чиәвләм, кистьбим кидбшкет яратен нәл,
Дә страстно сирй тынь портретбн сек яжо-
жым.

Жерä цырежым, сар парсын савыц оголжым
Шанавылтären мөр цыредон шымәтäl.
Чийәш мбнер вбк вазалшы тб яжожым,
Бдбр портретбм, пиш сусун анжалыт йäl.

Бдбржб төкә агыл, но ышкал шывшылышы,
Колхоз стахановка, вет орден онган ылеш,
Москвашкы каштын, ужын Сталин тängбмät.

Художник, сирб ти лбмлб бдбр портретбм;
Анжалын, йängжб вашт ярата поэтät;
Сонетдон слава тбдб славный патыретбм.

1937.

ЕЛЕН

Папкы кидä ош пеледбш
Сола мычкы кыш ашкедеш?
Шервлä рыжгат, парсын веле,
Кү техень нәрәтән пиш?

Депутатка, тидб Елен,
Бдбр ылеш славный пиш.

Чбмälт шбнзбн мака цыре,
Тбрвб—мөр вбд, ош пү шбре,
Шбмән йбрә, йыла веле,
Мадшы шим сбнзәжб—пикш.

Изи-макы—тидѣ Елен,
Бѣдѣр ылеш цевѣр пиш.

Такеш агыл лѣймлѣи, патыр:
Тидѣм колштеш вурсы трактор.
Пѣшѣвлѣэш бѣдѣр пелѣд,
Кушкын миѣ и гѣц иш.

Бригадирка, тидѣ Елен,
Бѣдѣр ылеш славный пиш.

Книгѣ сага пелѣд кузыш,
Тидѣ вара кеѣ ВУЗ-ыш,
Тымень лѣктеш инженереш,
Тенге тергѣ тидѣм КИМ.

Комсомолка, тидѣ Елен,
Бѣдѣр ылеш славный пиш.

Хоть пѣшѣштѣи, тыменьмѣштѣи,
Пѣшѣм бѣштѣи веремѣштѣи,
Цилѣ вѣре бѣштѣи йѣле,
Сѣдѣндон известный лин.

Мѣнмѣн жепѣш бѣдѣр Елен,
Бѣдѣр славный ылеш пиш.

1937.

КОЛХОЗНЫИ МОЛОДЕЖЬ

Сола. Кӑнгыж. Шокшы йыд.
Сад покшалны шынзӑ клуб.
Тӱнӱ сцена, тӱнгӱл, клумб..
Тӱ клуб доны вады кыт,
Йыд ӑптӑнвлӑ мырымеш
Баян семеш танцы кеш.
Киддон кидӱм кычен цат,
Коэштӑлтеш хоровод.
Мыра сола, мыра сад,
Сусу темеш шӱм тӱрдон.
Пӑшӑ паштек кӑнӱм чӑс,—
Мад, колхозный молодежь!
Сола мычкы йӱрӱм-вӑш,
Нерен шалгыш садвлӑ лош,
Эй, „Катюша“, чӱнь рӱшкӑлт,
Веселӑдон мӱгӱрӑлт!
Сек счастливый ылат вет,
Тӱнь, советский молодежь!
Маки ганьы йӱр пелед:
Счастьем пуэн Сталин вождь.

1940.

ХВАЛЫМ МЫРЫ

Турга трактор—патырет;
Тыдён вёлнён Павылет
Сәрәл миә вет рульжым
Вужге веле кыралеш.
Кырал кердшён шуку дә,
Тидём шошок уке вет!

Велосипет—арава;
Тыдён вёлнён Варвара
Виктәрәлеш ручкажым,
Цорге веле кыдалеш.
Кыдал кердшён шуку дә,
Тидём шошок уке вет!

Самолетет—моторет;
Тыштён шынзә Йогорет,
Виктәрәлеш, сәрәлеш,
Вәрәш ганьы вёсәлтеш.
Вёсен кердшён шуку дә,
Тидём шошок уке вет!

Парашютет—шипкәэт;
Күшёнц вала Векләэт,
Кечён ганьы йёвшәлтен,
Мадын вала рёвшәлтен.
Тёрген кердшён шуку дә,
Тидём шошок уке вет!

1936.

КУШТЫМ СЕМ

„Кылтинг-кылтинг кәршѣжѣ,
Лымегожын хангажы“.
Сусу пырен йӳнгѣшкѣ,
Тѣрвѣ йѣрет—аяржы.

Ну, ынгары, музыкант,
Ыдыралай пытырак!
Сусу шуку лачокат,—
Эй, ѣвѣртѣ, шакты, вак!

Шаргагемет йыдал гань
Куштымашеш ак шӳпнѣ.
Коллективет—шкетет ма?—
Ку яжожым ак пӳлѣ!

Ясын ѣлен каштынат,
Перви ясым ужынат;
Изи пӳртеш шачынат,
Колхоз пӳртеш кушкынат.

Цама ганьы чымалты,
Тага ганьы тѣргӳлтѣ,
Шоть шишкалты, кушталты,
Веселӳен ѣлӳлтѣ!

Йӳл гѣц пачеш толтелат,
Цӳшеш-коктеш кодтелат;

Ровотает кечѣнь пыт,
Темѣн качкат тѣнь год мыч.

Тѣнь колхозник ылатат,
Линѣт ѣнде уланат,
Эй, кушталты, кушты, вак!
Кѣршѣм шакта музыкант.

1936.

ВѦКШ ЯНГЫШТА

Кѣкшѣ сир дон тошты вѦкш
Анжен шѣнзѣт коктын вѦш.
Пиш пѣцкемѣш, уштѣ йѣд.
ВѦкш аравам покта вѣд,
Шупке веле сѣртѣ пыт.
Неркѣ шайыцын йѣвѣрт
Шѣлѣн толеш тѣш тѣгѣ,
Пирѣ ганьы пыреш пѣм,
Кѣшкѣн ганьы йыла шѣм,
Кид цѣтѣрен пога кѣм...
Шѣдѣр сотеш каеш шпор,
Ак коѣштѣлт, акат мад.
А пѣѣжѣ, кѣкшѣ ор,
Вѣдѣм ѣрен шѣнден цѣт.
Бѣмѣлкѣлѣ ѣшкетшок
Эдем миѣ тѣ вѦкш док.
ВѦкш кѣ сѣрнѣ ружге вел.
Мам талаша тенге чѣнь?

Мельник, мам амалет тѣнь?
Лареш лашаш темѣн вет!
Лашашангышы вѣкш окняш,
Кѣтлен лѣкшѣ ыраж вашт
Тѣшкѣ анжа тамахань,
Шим сѣнзѣжѣ пирѣн гань.
Цѣтѣрѣлеш амбаржат.
Йѣрѣ ганьок понаржат.
Шкетшѣ ылын мельникшѣт.
Шѣлѣн толшы йѣлерѣк
Амбар доцын лавыш кеш,
Йойын анжыш вѣкш пѣэш.
Ворот анзыкы пытшу!
Тама арам тѣдѣ шуш.
Вѣдѣм лѣктен, тѣштѣ рунг!
Шактыш пыдешт кемѣ юк.
„Вот тѣлѣнет вѣкш, колхоз!..
Вѣкштѣ ак ли сонкток...
Вѣкшем—мѣнѣн... пѣшѣм шке...
Урын кежѣ пусть важге!“—
Тенге манят, кырык гач
Тѣдѣ шѣлѣѣ йой зверь гань.
Вѣкш пѣ гѣц сѣк дѣ рок
Урын лѣктѣ свайвлѣ лош.
Тѣдѣн паштек налы вѣд
Шужге йогыш сланьвлѣ вѣк,
Вѣкш пач мычкы кеш йѣрѣвш.
Кайын кукшеш кодеш вѣкш.
Вѣкш арава цѣрнѣш шынг,
Амбаржат лин колтыш тынг.

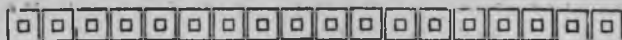
Мельник кыргыз лăкты тѳш.
Тăгү шѳлеш кырык вѳк...
Ражыш шѳш хыть, итăт шѳш,
Арыш ганьы йога вѳд.
Пиш талашен, мельник тиш
Шѳшкăш орам намал миш;
Шпор гѳц вѳдшѳ йѳлт шѳлмеш
Тѳды вѳдыш пырен кеш,
Шѳшкѳ лаксыш орамат,
Бѳштен бѳш керд нимаMAT.
Воронкала пѳртă вѳд,
Шонгештăлтеш мельник йѳр.
Тѳ пѳртемѳш, вѳд лѳвăк
Вален кеен мельникăт.
Кѳредăлы тѳштѳ пыт,
Подыл шѳндăш цацыш вăк,
Лăктылдăлы кѳш пыйырт,
Вален кеш эче лѳвăк.
„Вуем ямеш... соикток
Мѳнѳы вăкшѳм ам колток...“
Вѳдшѳ пѳртă йѳрѳм-вăш.
Пиш пѳцкемѳш. Аш гѳц аш
Вуйыш пырат, лăктыт цăш:
Ылын ик кулакын вăкш;
Тидѳ ылын мельникок;
Тенге ылын шукердок.
А колхозым бѳштѳм ин
Вăкш колхозын вара лин.
Но кулакшы шѳлѳн кен,
Тишкѳ толте шукершен;

Шүмжөй йылен каштын со,
Дә ти вадны тишкөй шо...
Вөд лывәлнөй мельникшәт
Пөртәлт пырыш бшкешәт
Олым лөш свайвлә лош,
Дә кид-ялжы лин уш йошт.
„... Ямым.. пөйтшш...“—шана вуй,
Йәнгеш веле чучеш руй.

* * *

Ик колхозник тый вәкш док
Толеш ылын йыдымок.
Вәкш док миә—амбар виш,
Цылге пәнгеш тыл изиш.
Анжә—уке мельникшәт,
Тормызалтын вәкшбжәт.
Анжал сәрнә тыйшкөй-тиш
Дә шекләнен колта пиш:
„Йүкшөй молы?.. Ма тиштәк?..
Йушөй агыл әдемжәт...“
Тидөй анжыш лывәкәт—
Мельник уке нигыштат,
Цаклен бш керд нимаMAT.
Вара тидөй йөйләрәк
Пүә докы кыргыш миш.
Тыштөй киә кепкөй вел...
Төдөй цаклыш... Йөйле пиш
Вөдөш пырыш шужге вел,
Вөд пындашкы вален шо

Да әдемым кычыл мо,
Шывшын лыкты олым вйк;
Налы веле тйдй йылт,
Шамжы уке. Коленок?
Да колхозник тйшакко
Тйдй сарйш, пйшкй пыт.
Ййр пйцкемйш, уштй, ййд...
Уксыц колтыш мельник танг,
Вйдшй лактеш мйнгешят.
Вакш пйажй темеш со,
Уш вал аягыш кузен шо.
Валгалтарен, кырык гач
Теве лултеш кечйжят.
Выльгыжалтшы шортни гань
Йолге мадеш пйажят.
Теман кузыш соты вйд
Йога уш арава вйк,
Пыт ягышта шупке вакш,
Тыл ййралтйш мельникшат.

КОГО ЙЫЛ

Ах, кымда Йыл,
Йылгыжәлтшы шымә вәд,
Ул мардежеш
Коштәлтын рывшәлт,
Кодон мадын,
Ши вәдетым шавәлтә,
Лужгы, лужгы!
Шонгештәлтәйн шәпнәлт!

Әх, цевеҗ Йыл,
Мынь яратем мадметым:
Кечеш йбрен,
Тынь сәгырет вәд вәк.
Күкшә сир гыц
Ужам мынь йогыметым:
Картин ганы
Кайын колтет мөндөрк.

Тыве куза
Шунге вел пароходшы,
Вырге мадеш
Аяр ганы флагшат.

Лужгы, лужгы!
Мыреш славым кого Йыл,
Каштын ак керд
Мычкет враг нигнамат!

Тѣньѣм пүэн,
Мә лүктәлнә бетондон,
Вара пуэт
Кечѣ гань сотымат.
Нәрәенә
Тѣньѣм, славный кого Йыл,
Лужгы, лужгы!
Кок сир лоштет тѣньѣ мад!

1940.

ЖЕПЫН ЦЕВЕРЖЫ

Жепын цевержы—шошымжы бѣвѣртә,
Уштѣм цәктәрен, лаксыртен пѣзвѣртә.
Шошым мүләндѣм бѣлѣжтен бѣрыктә,
Шумѣм цевердон цѣгылтен йѣрыктә.
Кекѣм яжожы—кукужы мыралтет,—
А мѣньжы кыце вара ам мыралты?
Әх, сусун сагаэт мѣнят мыралтем!

Кечѣ аярен мәләннә йѣрәлтә,
Шокшын шывшалын, семәлен ниәлтә,
Мәнмәм әлтәлен, цѣвѣлтен якшарта,

Онгым сусужы тЫргЫктен аварта.
КечЫн яжожы--шЫжвЫкшЫ шишкалтет,--
А мЫньжЫ кыце вара ам шишкалты?
Эх, сусун сагаэт мЫнят шишкалтем!

ШижшЫ шЫргЫжЫ, пеледшЫ солажы,
Йылын полойжы, пристинжЫ, халажы
Ружге тАрвАнАт, пАшА юк рЫшкАлтеш,
Шошымшы музык йЫрвАш мУгЫрАлтеш.
КечЫнь, сАндАлыкем, тЫньжЫ пеледАт,--
А мЫньжЫ кыце вара ам пеледАлт?
Эх, сусун сагаэт мЫнят пеледАм!

Родина анзыкы шуку ашкылтен,
Кушшы силажым мир вЫлнЫ анжыктен...
Ужам--ныр вЫлнЫнА трактор кырАлеш,
Тор шоссе мыч машинАжЫ кыдалеш,
КУшнЫ пикш гань самолетшы чонгештА,--
А мЫньжЫ кыце вара ам чонгештЫ?
Эх, сусун сагаэт мЫнят чонгештем!

ЖепнА шУм кЫлым сусудон ынгара,
Шошым-ЫлымАш цилА валгалтара.
МЫнь ЫлымАшЫм шУм ваштем яратем,
СедЫлАн шошымшы мырем мыралтем.
КекЫн яжожы--кукужы мыралтет,
А мЫньжЫ кыце вара ам мыралты?
Эх, сусун сагаэт мЫнят мыралтем!

1932.

2 ПеледмАш П. Першут

ЯРАТЫМ ЫДЫР

Пелед шбцшб ломбыжым
Малын вара яратем?
Ош пеледбш тотлыжым
Увшбц шалгаш яратем.

Ти тыменьшб ыдыржым
Малын вара яратем?
Книгам лыдын шынзбмжым
Колышт шынзаш яратем.

Шошым толшы кукужым
Малын вара яратем?
Кекбн мырым сусужым
Колышт шалгаш яратем.

Ти колхозник ыдыржым
Малын вара яратем?
Аяр ганьы йбрымжым,
Веселажым яратем.

Пелед шбцшб макыжым
Малын вара яратем?
Йбрән вьлнй шалгымжым
Анжен шалгаш яратем.

Ти цевеp ударницым
Малын вара яратем?

Тидѣ кеѣ анзыцын,
Тѣндон тидѣм яратем.

Шишкен мырыш шѣжвѣкшѣм
Малын вара яратем?
Ирѣ жерѣн шѣргѣштѣ
Рѣшкѣктѣмжѣм яратем.

Комсомолка ѣдѣржѣм
Малын вара яратем?
У ѣлѣмѣш ѣштѣмжѣм
Шѣм ѣвѣртен яратем.
1935.

ЎЭЛѢШТѢ ВАДЫ ТЫРЫН

Ѣдѣр вѣдлѣн ашкед валыш
Косирѣен вады век,
Каштал нѣлѣѣ ѣштѣ вал гѣц
Дѣ йѣн шѣндѣш шѣр теммеш.

Ванжак вѣлнѣ, ѣлѣштѣ,
Ѣдѣр шалга пѣѣ дон,
Кѣрѣн нѣлеш ѣлѣштѣшѣм,
Пиш мырымжы тѣдѣн шон.

Ѣлѣштѣш гѣц яжо, вѣцкѣж
Тѣ ѣдѣрѣн тѣрвѣжѣт.

Ты тѣрвѣ гѣц мыры вѣсѣ
Куку докы, кугилѣш.

Куку дорцын, кугилѣ гѣц
Мѣгѣрѣлтеш уж гармонь.
Кырык тѣрѣш ашкед лѣктеш,
Млоец вала корныдон.

Уѣлѣ гѣц вады тырын
Бѣдѣр анжа жар неркѣш,
Шижтѣрѣлеш, шишкен мыра,
Дѣ шѣм кѣлжѣ ровно кѣрш.

Бѣлѣштѣш дон гармонь мырат
Ванжак вѣлнѣ, пѣѣ дон—
Гармонь сѣрѣ дѣ хытыра—
Тѣнг яратым тѣнгѣм мон.
1940.

КАК МѢНЬ ПЫРЕМ ХАЛА САДЫШ

Как мѣнь пырем хала садыш,
Малын кеем скамья док?
Ти скамьяшты шошым вадеш
Мѣ шѣнзѣшнѣ коктынок.

Ах, маханьы ылы вады,
Ашѣндѣрем кѣзѣтѣт.

Тынь маняр чӑс манын ядың,
Лампочкывлӑ йӑревӑт.

Кыдаш нӑльӑц, чишӑц кепкем,
Кидет шокшын вазы шӑш...
Жерӑ век мыревӑ кеквлӑ—
Бӑдӑр сага мырыш шӑм.

Ӑшӑндӑрет, киднӑм кычен,
Коктыя кешнӑ сад лодон?
Вара кашна Йыл тӑр мычкы
Жерӑ якте коктынок.

Как мӑнь пырем хала садыш,
Шӑнзӑлдӑлам со тӑшӑк.
Ах, маханьы ыльы вады,
Ӑшӑндӑрем кӑзӑтӑт.

1940.

ШАПКАЛАНЫШ КАРТОЧКА

Шапкаланыш карточкетӑм
Кӑзӑтӑт мӑнь урдем вет.
Хоть мӑньжӑнӑм тӑнь кышкедӑц,
Мӑнь перегем—ам кышкед.

Кидӑш кычем—вӑкем анжет,
Анжет со тӑнь тӑнгеок.

А кынамжы шўмбш ванжет,
Йылатарет такешок.

Мам уш попаш? Ылын—эрген..
Тымдаш кешбц тбнь солаш.
Ну, тбштбкен марлан кенбт..
Сирбш цбрнибшбц халаш.

Ам шбдешкб—ит бпкблб,
Пурын бблб, тошты тбнг.
Карточкетбм кидбш нблбм,
Дб тамалан йыла йбнг.

Ма делагы йылыкалаш?
Йыла гбньб—мам бштет..
Хотя тбдб шапкаланен—
Мбнь перегем, ам кышкед.
1940.

ТОШТЫ ЙҮМӘШ

Толын йүмәш, поп айожы,
Церкы вуй гыц рышкен звонжы.

Сола мычкы „ийрайожы“,
Хырти-хоро-хорт кармоньжы...

Лопке веле куштымашвлә,
Логер кыраш урмыжмашвлә;

Люрге йоген әрәкәжы,
Вуй мычашышты цәркәжы.

Томан йыде: тау, тау...
Олицәшты: краул.. краул!

Тынгитынгитынгитынг! ямдаржы,
Цыжи-вожи-цож! окняжы,

Цытик-цутик мышкындыжы,
Цыдыр-цудыр-цорт тыгыржы,

Цыдыр-цудыр-луц! рицәкшы,
Вычык-вочык лия лицәжы.

Ньычик-ньоциц нер „төрлёмаш“,
Лычик-лучик пү „шындымаш“.

Аралалтыт, ұпым самлат,
Вәтй коти ганьы сасла...

Лывшат, ташкат... Шырал колга—
Вёржй йога—иктй кола.

Пожар! Пожар!..—шелштйт цангым,
Кыргышталыт, шит, пачангыт..

Вот техень ылын йумәшет—
Тошты годшы ёлёмәшет.

1934.

ПОПЫН ОЙХЫЖЫ

Церкй вуйшты тошты цанг—
Пыртлянг!

пыртлянг!

пыртлянг!

Ойхеш кошкен шйцшй поп

Охла:

ох!

ох!

ох!..

Попшы охла,

Скоро кола,

Тидьин курым кашарга.
Ужы кушкеш,
Тоштым пуштеш,
Тоштым удон вашталта,
Остаткажым поп ыдылеш,
Кымал вазеш йымылыкеш:
„Йымы, йымы, эх, йымына,
Ужат? Колат? Мә ямына:
Церкьш йнде народ ак ми,
Йкть веле—шонгы папи;
Тидьин уке шьмуржат,
Ох, йлымаш—ойхыжат...
Ойхы—пыйхо, ой-ой-ой,
Со святыми упокой...
Святой боже, святи крепкий...
Вуйнам ямдыш пятилетка.
Паки, паки, паки...
Нивьм сьнгаш акли.
Курым кайын пьта,
Антихриствля сьнгат“.
Шельин кешь тошты цанг—
Пыртлянг!

пыртлянг!

пыртлянг!

Пиш шьдешкен шьцшь поп
Кроза:

ух!..

ых!..

ох!..

Сарта цылге цылгалта,

Попын шүмжбi йылалта.
Пиш орланым пардон пилä хырла,
Тä шудалеш, тä молитвам мыра:
„Йымы, колат мбiнбiм?
Мбiн сарвалем тбiнбiм,
Чудесавлäm анжыктемä,
У Христосым сачыктемä,
Антихриствлäm рашкалтемä,
Ти колхозвлäm йылатемä...
Хоть концебiм кандемä,
Нинбiм суяш валемä,
Адыш поктыл колтемä...
Йымы, ужат?—коленäш...
Йымы, палшемä,
Пурым кандемä“...
Тä йымыжы колен,
Тä, „тbотяет“, монден,
Поплан пурым ак канды,
Ульбк суяш ак валы.
Кушнбiжät вет—йыгылдик!
Попын житя—шыгыадик.
1933.

ПОПЫН ОСТАТКА ÄРНЯЖБІ

Шачын толын ик шачмы,
Поп шbнзäлтен сылыккок.
Тbдbн когон шон качмы,
Дä бiнгбiрен шbнзен поп:

„Святой боже,
Упем вожгем!..“

Кыргыж толын кышкыжмы—
„Ох, ылымаш...“ —охлен поп.
Ашындären ылмыжым—
Сынзәрәж гыц трып дә трып:

„Святой боже,
Кышты ожем?..“

Выран толын выргечы,
Поп тагачы сусурак;
Икты колем тенгечы...
„Колышты хоть шукинрак!

Святой боже,
Дай их больше!“

Изин пырен изәрня,
Поп шум сылык эчейт.
Эдем ушкы вет сәрнә,
Поплан ак кандеп иктят.

„Святой боже,
Кышты шожем?..“

Когон ойхан когарня,
Поп сарвала: „Дай же бог...“

Ләктән шылһын поп марья,
Попшы лырген: „ойхы, ох...

Святой боже,
Кышты ожем?..°

Кошкен шон кукшыгечы,
Попшы йышлен ик йыд вашт,
Поп стәл вылһы „вйргечы“.
„Вәтем шылһын,—ямым яшт.

Святой боже,
Упем вожгем!..“

Ружген толын рушәрня,
Поп тагачы ойхан пиш.
Служба церкыштәй цәрнә,
Церкы чучмәй—клублан виш.

„Святой боже“
Пытыш тоже!

1936.

ФИЗКУЛЬТУРНЫЙ ТЕЛ

Кечы валгалтара
Лымым цолге вел,
Ушты да аяран,
Пиш йонгата тел.

Рвезы чия ечы́м,
Чукта шыргы лош.
Орш-пеледыш кечя,
Нерен шалга кож.

Эх, махань игечы—
Физкультурный тел!
Тынь чонгешты, ечы,
Анзык йожге вел!

Вот паштекшы весы
Покта ровны пикш,
Цылыл мычкы вьса,
Шапна шортни, ши.

Рвезын шыргы—макы,
Лудеш уштыжат.

Мадын кеӗ пагы,—
Толеш мӗнгешӗт.

Лымым пӗргӗштӗрен,
Пырат тӗшкер лош,
Коктын тӗнгӗштӗрен,
Икшӑк-иктӗм шот.

Вӑрш вӑлецӗн валат,
Ак шо моренӗт.
Польза здоравалан,
Йонгы шӗлӗшӗт.

Явлӑ пружин ганьы,
Чӗмӗлт шӗнзеш кид;
Изинек калялтын,
Чемпионвлӑ лит.

1940.

ШОШЫМ ТОЛЕШ

Шижӗн колтет—кечӗ лӑктеш,
Тӗдӗ кырма окня ваш,
Йӗлгӗжӗлтеш, ӗлжӗлтеш,
Валгалтара пӗрт йӗрвӗш.

Веселӗдон ирок шачын!
Кудшым шотке шотла чӑс.

Физкультурлан окням пачын,
Тѣнь анжалат ѳлицѣш.

Анжет—пиш цевер игечѣ,
Вѣдшѣ шожга тѳргѣшдон.
Ўштѣ шалгыш вет икечѣ,—
Ўштѣ шѣлеш, шошым шон!

Шѣнгѣртѣшет-музыкантет
Мырен пыра уш уляш.
Шошым, шошым! Сусум кандет,
Тѣнь сѣгѣрет ровоташ.

Репродуктор гѣцѣн шакта
„Марш веселых ребят“,
Джаз-оркестр цонгымакта,
Куза кидет-ялетѣт.

Музык семеш кидѣм шуэн,
Марширует кѣдеж йѣр,
Здоровадон шѣлѣ шѣмет,
Шѣрвлѣ мычкет мадеш вѣр.

Мадын таптет ял дон кидѣм;
Воздух ире—окня виш.
Тѣньѣ яжон пѣлет тидѣм:
Силан лиѣш келеш пиш.

Ирок сага мадындалат—
Уже шѣмшѣм шотгла чѣс.

Мышкылдалат, качкылдалат,
Мындыр, сусу кет пәшәш.

1940.

ШЫҢГЫРТЫШЫҢ МЫРЫЖЫ

Шошым ирок шынгыртыш
Уә вуйшты мыралтыш,
Мырен шүмбим бивыртыш,
Тыды тенге попалтыш:

„Шокшы вәр шыргы гыцын,
Тангыж гач, мбндырдын вет,
Мбыньи тишкы, токыда,
Игым лыкташ толынам.

Пионервлә, шагалдай,
Мырымашем колшталдай!
Мбынь тәләндә мыралтем,
Тамдам ұжын сарвалем.

Хангам, пыдам постарен,
Висен, гөрлен, пыжарен,
Мыләм пөртгым бштыдә,
Уә вуеш шбндыдә.

Вара мбыньи тәләндә
Таум бштен мыралтем,

Кангыж толмык пашадәм
Мынъ ыштәлтәш палшалтем.

Шукш гыц, мол гыц сескәвләм
Мынъ перегем, ытарем;
Шукшым, ләпбәм, шынгәвләм
Мынъы качкаш постарем.

Пионервлә, шагалдай,
Мырымашем колшталдай!
Мынъ тәләндә мыралтем,
Тәмдәм ұжын сарвалем.

Хангам, пыдам постарен,
Висен, төрлен, пыжарен,
Мыләм пөртбәм ыштыдә,
Уә вуеш шындыдә!“

1934.

ЕЛКЫШТЫ

Украшайым елкыжы
Йылгыж шалга школышты:
Кечен кеәт кампетвлә,
Шөртньы колвлә дә кеквлә...

Сусун мырым мыралтен,
Сәрнәт йыр ырвезывлә,

Мадын, ваштыл, кушталтен,
Канат вет тыменьшывлә.

Пыт тыменяш дә канаш
Права пумы тәләндә.
Сталин вождына—әтянә
Счастьем пуэн ыләшнә.

1938.

ДИПЛОМ

Кек юк веле, шокшы,
Кымда пиш пылгом!
Рвезы ләктын школым,
Кидышты диплом.

Сынзә ганьжы симсы
Шошым пылгомжат,
Жарген шынзын сирем,
Шокшы вак рокшат.

Корны мыч ашкеш—
Сусу вет махань!
Тырвыжат пеледеш,
Йыра кечы гань.

Жар шадангы лошты
Кея корныдон.

Шым и мычкы школшты
Вычимашет шон:

Диплом вѣк анжалеш—
Йѣлт отлично вел.
Шурныжат кымалеш,
Мадеш шужге вел.

Хвален тѣри мыра,
Пролен куза кѣш.
Рвезѣн кѣп—мындыра,
Тѣри ганьы шѣм.

„Шѣжѣм кем халашкы,—
Шана пионер.—
Мѣнь тыменям пакы,
Лиѣм инженер.“

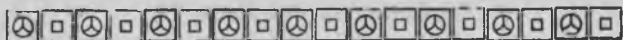
Галстук вел выльгыжеш,
Кого-макы лач.
Корны мыч кыргыжеш,
Шѣш токыжат.

Рвезѣ кыргыж толеш,
Пѣртѣш—Йѣлерѣк:
—Лѣктѣм! Вот дипломем!
Ати, лыдын лѣк!

Шыжар, изи шоля
Анжат диплом вѣк;

Тидым поктен шоаш
Нынбы сөрәт вет.

Тидылән атяжы
Манеш: молодец!
Эргыжын аважы
Сусу тиды верц.
1940.

КЫТКЫ СҮӢӢ

Ямак

Тыгыды кыткы—
Шим кыткы,
Якшар кыткы—
Яр кыткы—
Сары кыткы—
Сад кыткы
КӢнгӢж кечӢн сады мыч—
КенӢт-кенӢт корны мыч,
Пырак вел вӢсӢлтӢн,
Прячука юк рӢшкӢлтӢн;
Араван дӢ тарандасдон,
Мандолиндон, шӢм гитардон,
ШӢм шӢвӢрдон,
ВӢц тӢмӢрдон,
Мырен, куштен,
ВеселӢен,
Эх-ма!—
Вален, кузен,
Шудым Ӣен,
Ух-ма!—

Кенѣт-кенѣт сүәнѣш,
Руж миәнѣт йѣрәнѣш.

* * *

Кечѣ шокшы, веселә,
Қыш анжалат—цевервлә:
Йѣрән вѣлнѣ макыжы,
Цеверемѣн пеледеш!
А сүәнѣм анжышы
Погыналтеш, шукемеш.
Ух, кыткыжы маняры!
Якшар кыткы—армары,
Дә арвәтѣ—шылдыран,
Вот иквәреш хытырат,
Ош пеледѣш покшалнет
Коктын шѣнзәт попалтен;
Веселәен йѣрәлтәт,
Нѣнѣм мардеж рѣвшәлтә.
Сад ымылштѣ веремәм
Тәнгдон сусун әртәрәш,—
Ах, маханьы веселә
Коктын тенге шѣнзәлтәш!
Кылинг-кылинг кәршѣжѣ
Сад покшалны рѣшкәлтеш,
Кушташ манын ләкшѣжѣ
Тѣрген кушта, вѣсәлтеш.
Молжы рошткат йѣрѣм-вәш,
Лапам веле лопкат вәш,
Куштен сәрнәт мыралтен,
Лыдыш семеш попалтен:

„Тыгыды кыткы ылына,
Тыгыды ялдон тЫргенә.
Хытыр, мындыр ылына,
Мә иквәреш Ыленә.
Тотлы мүдәм йүлдәлдә,
Веселәйәш, ну, әлдә!
Мә куштенә дә мыштенә,
Вет мыштенә дә куштенә!“

Шушы сыра карка циц
Шонгештәлтеш, авара.
Кыткы шолеш шилык циц
Кушта, мыра, хытыра.
Суткаш-коктеш толтелыт,
Цәшеш-коктеш толыныт.
Малыкаш кыткывлә!
Пиш когон хытырвлә.
Мындыр ыләш мындыра,
Сусум иктЫш цымыра.

* * *

Сары кыткы куштен ләктеш,
Пырак веле пЫтЫрнәлтеш,
Лыпик-лопик севәләш,
Тенге попаш тЫнгәләш:

„Топ-товырдик, товырдик,
КЫшән веле цонгырдик!
Шок-шогырдик, шогырдик,
Кемем веле йочырдик!“

Сары кыткы мѣнь ылам,
Сар капташка вуйыштем,
Сары сатин—тыгырем,
Изи-макы кидѣштем.
Эче кердѣм пѣсѣнрѣк,
Тенгерѣк дѣ тѣнгерѣк,
Йѣлерѣк дѣ тишкѣрѣк,
Эх, якшаргы кушташ лѣк!“

* * *

Теве лѣктеш якшар кыткы,
Лостке каеш якшар тыгыр.
Тидѣ лопке кушталта,
Кармонь паштек попалта:

„Якшар кыткы мѣнь ылам,
Якшар шляпѣ вуйыштем,
Кого-макы онгыштем,
Ши шѣргѣшем парняштем.
Куштен кердѣм вет мѣнят,
Тенгеѣт дѣ тѣнгеѣт!
Шимѣ, шимѣрѣк гѣнят,
Эй, кушталтай йѣ, тѣнят!“—

* * *

Теве лѣктеш шим кыткы,
Анжен каеш—пиш хытыр,
Носовикшѣм выр сѣрѣлеш,
Лапам лопкең сѣгѣрѣлеш:

„Попен попа куштым сем,
Тырхен шѣм кердт шѣнзенаѣт.
Ялем тѣргѣ дѣ пѣсем,
Веселяйѣ шѣмемѣт!
Эх-ма, кердеш ма?
Ох-ма, агеш ма!
Тыгыды кыткы—шим кыткы
Ылам мындыр, пиш хытыр.
Шим савыцшы вуйыштем,
Шим шавыржы кѣпѣштем.
Тыгыды пѣрѣш,
Той кавал—
Шаргагемем,
Пыт ташкал!
Шаргагемем йочыртка,—
Лакировный шаргагем.
Цепоскаэм цонгыртка...
Толда кушташ сагаэм!
Тыпа-тыпа-тыпака,
Алдѣ кушташ трепакам!“

* * *

Шыгыри-вогыри пѣкшѣжѣ,
Цылди-волди ши шѣргѣш.
Сырам йѣш йѣшѣжѣ,
Кыткы шилык йѣр шѣрлѣ.
Теве валыш армары,
Вѣсен толы арвѣтѣ.
Шимѣн, сарын, якшаргын
Руштке кушташ тѣрвѣнѣт.

Эх арвәтбн шарпанжы
Вылге мадын йожалтеш,
А армарын кушакшы
Куштым семеш лосткалтеш.
Кәршет кәпым куштылта,
Попен миән кушталтат:

— Кердеш ма,
Агеш ма,
Кердеш гбнят,—
Бшкеек!
Агеш гбнят,—
Бшкеек!

— Ош мыны гбц шачынам,
Шим шўнгәэш кушкынам.
Вет армары мбнь ылам,
Тбмбр семеш кушталтем!

— Шимб худа ылам гбнят,
Утат-пйтәт яратат.

Сары яжо ылат гбнят,
Иктб веле ярата.

— Тбнь тбмбрбм пыт севәл,
Шбвбретбм бфбләл!

— Шакты, шакты яжонрак,
Әй, бвбртб, шакты вак!

— Шбм ладемән кармонем,
Мырым шырал колтемә!
Тышман тишкб толеш гбнь,
Вуйын-пачын колтенә!

* * *

Суан юкым колын да,
Тама тишкы толын да
Лавштан шайыц шып-йбывёрт
Анжен шынзен суан вёк.
Куштыш лошты арваты
Тыдын шумжым тэвратен.
Макры ганьы цевержым,
Хымац ганьы цырежым
Тыды пиш вет яратен
Да сынзэжым йылатен.
Анжен-анжен-анжен да
Суан вёккы шынгалтын,
Шымбыт качет ванжен да
Трук арватым роалтен.
Кужы шуржым шымалтен,
Кужы ялжым чымалтен,
Шим сынзэдон анжалын,
Мардеж веле шагалын,
Тюрт! тыргештен макры гач,
Макры гач да йыран гач,
Йыран гач да пичы гач,
Пичы гач да сады гач...

* * *

Суан хала руж тэвраныш,
Поктен кевы вес йыраныш.
—Шолы! Шолы!!—
Пиш арвингы сасла.

—Кычы, шоля!—

Сасла чѣнь пасана.

—Ух, колодник!—

Манеш оньыскажы.

—Ах, разбойник!—

Сасла пиш кырсажы.

—Йѣрѣн мычкы тѣве шѣлеш!—

Манеш онякажы.

— Ох, кычыдок!... Аѣрѣш келеш...—

Манеш куакажы.

Тѣ сѣндѣмѣм кычаш, аѣрѣш

Тыгыды кыткы йѣр шѣлѣнѣш.

Пиш шѣдешкен колтым пардон

Сѣдон, шеньѣкдон, тавардон,

Цорге вел велосипеддон,

Турге вел мотоциклетдон,

Сады мычкы

Шылдыр мычкы

Шолым поклат, талашат,

Вырсат, охлат, шудалыт.

Шуды лошты каштыт ружгат,

Вурды мычкы валат, кузат,

Укш гѣц укшыш ашкылатат,

Телескопдон анжылтыт.

Якшар кыткы, армары,

Патыр ылеш, сем укеш!

Якшар лѣпѣм роалтыш,

Пикшлѣ кѣшкѣ кузен кеш,

Тѣдѣм шур гѣц вѣктѣрѣ,

Тышман паштек вѣстѣрѣ,

Пйсьн пиш чонгештә,
Револьвер гыц шелшеш—
Тра-та-та! тра-та-та!
„Кычыда!“—саслалта.

* * *

Цьрцык тьргә дә аптьргә,
Тюртке веле тьрген шьлеш,
Пиш цытырә дә ынгьрә,
Вуштке веле шүлештылеш.
А арвәты сьгырә,
Мырым мырен мәгырә:

„Мьньым шолшеш,
Цьрцык шолшеш,
Ох, цьрцыклән ьнем кел..
Кү ытара,
Лиәш марем,
Тьдьн лиәм шүмемге“...

Тьдьм кыткы пушташ покта,
Вәтьм цьрцык шуән колта.
Цьрцык тьргә—
Цьлт цытырә,
Земляжәт рьшкәлтеш,
Тангыжшат кьшкәлтеш.

* * *

А армары—патыржы
Поктен шон цьрцыкьм,

Шырал нәльбѣ пачшы гѣц,
Ну и пуш пѣлштѣн гѣц!
Лүдшѣ цѣрцѣк ял шагалтен,
Шынгалт вазы вуйын-пачын,
Кымал вазы кымык
Дә сарвала кыткым:
„Ит лү... ит пушт... колты...
Шѳртним пунем ылнежѣ“...
Олен кыткы докы
Со лишемеш бѣшкежѣ.
Кыткы бѣшѣт цаклы,
Цѣрцѣк тѳрѳк тѣргештѣш
„А-а, вѣрештѣц!“—сасла,
Кыткым шү гѣц кормештѣ,
Пүктѣ, пүктѣ, пуштеш ганьок,
Кыткын шүлѣш пѣтѣ кайын...
Шана: „Цевер кодток, вѣтем...
Пѣтѣш тама бѣлѣмѣшем“...
Толыт! Толыт ружге веле,
Кыдал толеш сүән теве!

* * *

Вот кыткывлѣ кыргыж толыт,
Шык цѣрцѣкѣм пырыт, тодыт,
Юквлѣ веле шактат:
—Шѣргѣ лугѣц вакта!
—Кужы ялжым тодыл шушаш!
—Шуржым кѣршѣш!
—Качшаш!
—Пушшаш!

— Ух, разбойник, шолы!
— Кыш балуяш толын!
Кыредәләйт, шолыг,
Ордыжлужым тодыт...
Как армары ытлыш,
Мынгешлә мырыктыш.

* * *

Ох, армары ойхан,
Сынзавыдшы йога,
Соты ир лывш ганьы
Шуды вәккы патька.
Сады мычкы кеә,
Вәтәжым кычәлеш.
Кеә, кеә, кеә,
Ойхыраш тәнгәлеш:

„Кышты вәтем,
Ах, арвәтем,
Тыньжы кышты ылат вәл?
Тә коленәт,
Шушыргенәт,
Тыньжым ынде моам вәл?“

Тәнгжым шанен мыра,
Шыпкән лошкы пыра,
Сар шыпкән гыц ядеш:
— Тынь ужтелат вәтем?
— Уке ач,— шыпкәнәт
Жәләйәләйн манеш.

Ик вәре анжалеш—
Тәнгжәи ак кай со,
Вес вәре колшталеш—
Олен шакта: ох...
Теве писән тәшкә лошты
Мәгъырым юк шактен колтыш:
— Ох, армарем,
Мынь парвалем,
Тәньжәи юкем колат вәл?
— Колам, колам!
Лыкташ толам!
Әл сагаәм, вәсен ләк!
Нәйнәи коктын әлтәләт,
Шокшын, цат, шывшалыт,
Икшәк-иктәйм семәлен,
Мынгешлә кыдалыт.
Яратым тәнг сек шергәкән,
Яратымаш—шүм сила;
Тидәи бәштә веселәвләм,
Тидәи сынгә вет цилә!

* * *

Тиш армары—героет
Виден толы аравтәжым,
Суән сусу лин колтен,
Ну, хытыраш тәрвәнәиш вет!
Музык семеш кушталтевәи,
Офи ганьы шишкәлтевәи,
Цыгәк ганьы попалтевәи,
Дружнан тенге мыралтевәи:

„Тыгыды кыткы ылына,
Шуды шунга шунганә,
Шуды сусек мынына,
Шожге ашна пашанә.
Мажы яжон биленә,
Тындон сусун мыренә.
Мә куштенә, мыштенә,
Веселәен куштенә!
Мә иквәреш биленә,
Пашам дружнан бштенә.
Мә иквәреш кыченә,
Шык цырцыкквәм сынгенә!
Вет иквәреш веле
Мә сынгенә нелым.“

* * *

Ты ярдымаш цырцыкым
Шин пуштевы кырпыцдон.
Вуйжым, ялжым—
Лашкам шолтен шбиндевы,
Шолжым, молжым—
Паткагылым тышкевы.
Вот таләндә цырцык,
Вот таләндә шолы:
Цырцык пштен пырцын,
Шуржы веле кодын.

* * *

Тыгыды кыткы—
Шим кыткы,

Якшар кыткы—
Яр кыткы,
Сары кыткы—
Сад кыткы
Араван дә тырандасдон,
Мандолиндон, шым гитардон,
Шым шывбирдон,
Вбц тымбирдон
Мырен, куштен,
Веселәен,
Эх-ма!—
Вален, кузен,
Шудым әен,
Ух-ма!—
Вады векй суйан гбц
Ружге кенйт шунгашкы.
Мыры юкшы дә гитарын юкшы
Вады тырын эче шуку, шуку
Садвлә мычкы шәрлен рбшкәлтй,
Маку колштын, нерен рбвшәлтй.

* * *

Дә мбнят тбштәкен ылым,
Шушы пуйырым подылым,
Шуку колышт шалгышым,
Ти ямакым шанышым.

1937-39.

РУШЛА ГЫҢ САРЫМЫВЛА

А. Пушкин

СТЕНЬКА РАЗИН ГИШАН МЫРЫ

Йыл покшецын, кымда рекә мычкет
Йоген вала кашар нерән пышет.
Тыштә шынзәт патыр ыдырышвлә—
Цилә казаквлә, бирвезбә млоецвлә.
Пыш кормашты шынзәлтә хозажы,
Бішке хозажы, грозный Стенька Разин.
Тәдбән анзылны цевер бәдбәр шалга,
Пленбәш нәлмә персидский цеверна.
Бәдбәр вәк акат анжы Стенька Разин,
Анжа Йыл вәккә, кого Йыл вәд вәккә.
Попен миә грозный Стенька Разин:
„Ой, тынь Йылем, тынь туан әвиәм,
Изи годшенем йүктен куштенәт,
Кужы йыд ваштат тыньбә мбәньбәм рбвшенәт,
Көә годымат тыньбә мбәньбәм нәнгенәт,
Мбәнь верцем агыл ма тынь нерәделат,
Пурлыкым казакемвләлән пуәнәт,
Мә тәләнәт әче нимат вет путелна“.
Кбәньбәл шагалеш грозный Стенька Разин,
Дә персидский цеверным лүктәл колта,
Пиш цевер бәдбәрбәм Йылышкы шүәштә,
Кого Йыллаан тәдбәдон кымалеш.

ВАКХИЧЕСКИЙ МЫРЫ

Сусу юкшы ма тырлен кеш?
Рышкәлтә, вакхальный мырвлә!
Дә шу лиштә нежный йдырвлә
Дә мәнмәм яратыш пеләшвләнәжәт!
Тырдоны стоикадам опталда!
Цонгыргыш пындаш
Ныгыды әрәкәш
Согоньлым шәргәштәм колталда!
Стопкавләм лүктәлнә, йүн колтенә шалт!
Дә шу лиштә музйвлә, шу лижә шам!
Тынь, цолт кечә йылен валгалт!
Пиш соты жерән лүлтмәш анзыцын
Кыце ти лампада ошемеш,
Ышын колыдым кечә анзылны,
Тенгелә алтанзык ыш пәнгән шимемеш.
Дә шу лижә кечә, дә ямжы йыдшат!

СОКОЛ ГИШАН МЫРЫ

I

Кырык вѣкок, кўшкѣ
Кымыжвуй кѣшкѣ кузен,
Лывыргы вѣреш
Пѣтѣрнѣлт вазын,
Ущельен шелѣк гѣц
Тангыжыш анжен.
Пѣлгом гѣц, кўшѣц,
Кечѣ валгалтын,
Кырыкшы шокшын
Пѣлгомыш шўлен,
Кў тервен ўлнѣ
Козжѣ лужген...
Ущелье мычкы,
Пѣцкемѣш лошты
Кўарѣм ружген,
Шѣпнѣлтѣн, цужген,
Тангыж ваштареш
Вѣдшѣ чўктѣлтѣн...
Иѣлт ош шонг веле,
Сѣдѣй дѣ силан,

Кырыкым пѣчкѣн,
Шѣдешкен, урмыж,
Тангыжыш урын.
Трѣк тѣ ушельѣйш,
Кымыжвуй докы,
Пѣлгом гѣц, кѣшѣц,
Шушыргыш онган,
Вѣрѣнгшѣ пынан
Кенвазын Сокол...
Изиш саслалтен
Земляш кенвазын,
Пивгѣдѣ кѣш,
Силаде, шѣдѣн
Лывшеден онгжым...
Кымыжвуй лудѣн,
Шеклѣнен колтен,
Йѣле карангын,
Но скоро цаклен:
Кекѣн курымжы
Кок-кым минутан...
Шушыр кек докы
Йыжге лишемѣн,
Сѣнзѣшкѣ тѣрок
Кѣшкѣжѣ тьыжген:
— Ма тѣнь, колет ма?
— Да, мѣньѣ колем!—
Келгѣн шѣлалтен,
Соколжы манын.—
— Мѣнь славно ѣленѣм!..
Мѣнь счастьем пѣлем!..

Мѣнь кѣредѣлнѣм
Патырын, храбро!..
Мѣнь ужим пѣлгомым...
Пѣлгомым лишѣц
Тѣнь тенге ат уж!..
Эх, тѣнь, бедняга!
— Ну, ма пѣлгомжы?—
Пуста вѣр веле...
Кыце тѣштѣкен
Мѣнь каштын кердѣм?
Тишток мѣлѣнем...
Лывыргы, шокшы!
Кымыжвуй тенге
Свободный кеклѣн
Келесен пуэн,
Тѣдѣм койырен,
Тѣ шайланымжым
Шумѣштѣ йырен.
Дѣ тенге шанен:
„Аль тѣнь чонгештѣл,
Аль шѣдѣрнѣ тѣнь—
Мычашшы пѣлѣ:
Цилѣ земляшкѣ
Вазеш дѣ шѣш..“
Но смелый Сокол
Тѣрвѣнен кеен,
Изиш кѣньѣлѣн,
Ущелье мычкы
Анжалын туран.
Луды кѣ вѣштшы

Вѣдшѣ йогалтен,
Пѣц ущельѣштѣ
Пѣцкѣтѣ ылын,
Кыпышын увшен.
Цилѣ силажым
Йквѣреш поген,
Ойхырен, ясын
Сокол саслалтен:
— О, пѣлгомышкы
Эче хоть икѣнѣ
Кузаш лигецѣ!
Онг тервенемжѣ,
Шушырешемжѣ,
Тѣ врагым мѣнѣ
Пѣзѣрѣл шѣндѣнем...
Мѣнѣын вѣремдон
Шѣлѣлтен колтынежѣ!
О, кредѣлмѣшѣн,
Битвын счастье!..
А кышкѣ шанен:
„Тенгелѣ охлен
Парвала гѣнѣ,
Пѣл лошты, кѣшнѣ
Лачок вет тама
Бѣлѣшет яжо!“
Свободный кеклѣн
Тенгелѣ шѣден:
„А тѣнѣ келдѣлмѣ
Ущелье тѣршкѣ,
Дѣ ѣлѣк чѣктѣ.

Äнят шылдырет
Лултәлеш тһнһйм,
Бшке стихиштет
Әче изиш тһнһ
Блалтен кердәт. “
Сокол тәрвәнән,
Дә гордо саслен,
Йырланыш кеен,
Ку мычкы кычшы
Начкеш яклештһн.
Дә миән шонат,
Шылдыржым шәрен.
Келгһн шүләлтен,
Сһнзәм йһлгһжтен—
Ульк шынгалтын.
Скавлә мычкы
Шылдыржым тодын,
Пыжым вһстәрен,
Ку ганһы чһнһй
Шкежәт кенвазын.
Шужгыш көжһй
Роалтен тһдһйм,
Вһржһм шүәлтен,
Шонг лоәш пһрден,
Нәнген тангыжыш.
Тангыж көжһй
Ойхырен, урмыж
Ку тервеш лужген...
Тангыж покшалны

Колыш Соколын
Кәпшәт уш кайте...

II

Кекбн колымым,
Пблгомыш страстьым
Ты кбшкб шуку
Урмашты шанен,
Тумаен киән.
Дә вот анжалын
Ты век, мбндбркб,
Кыштак сбнзәвләм
Счастье гишән мечтадон
Соок семлә.
„Пындаштым, тбртбм
Охыр кымдашты
Колыш Сокол кек
Мам вәл йә ужын?
Пблгомыш вбсәш
Яратымыдон
Техень колышвлә
Тенгелә малын
Тәрвәтәт шүмбм?
Тыштәкен мажы
Нбнблән соты?
Изишеш күшкб,
Пблгомыш кузен
Мбнят ынгылен
Цилә вет керднем.“

Келесен—Ыштен.
Колцала сәрнәлт,
Чымалтен колтен,
Выцкыж лентәлә
Аяреш йылгыш
Тыргештен йонгыш.
Шыдырнәш шачшы—
Чонгештыл ак керд!..
Ти гишән монден,
Кү вык кенвазын,
Но колен кете,
А ваштыл колтен:
„Тевеш кыштакен
Пылгомыш высьимын
Яжожы ылын!
Тыды—кенвацмашты!..
Потика кеквлә!
Землям ак пәлеп,
Тиштәк ойхырат,
Күшкы, пылгомыш
Чонгештәш цацат,
Охыр аяршты
Житям кычәләйт.
Тыштәкен, күшнә,
Пуста вәр веле.
Тыштәкен соты
Аяржы шуку,
Но тыштәи качкыш
Нимат вет уке,
Бәлышы кәплән

Бһнянен йәрнәш
Вәржәт вет уке.
Малын гордостьшы?
Малын укоржы?
Шкымын желанин
Безумствыжым
Тыдындон мүдәш
Да ылмәш делалан
Ярдым ылмыжым
Ты шайык таяш?
Потика кеквлә!..
Но мһньһым һнде
Нһньһын шаяшты
Алтален ак керд!
Шкеок йәлт пәлем!
Пылгомым ужым!..
Пылгомыш кузен,
Висәлтһышым мһнь,
Кенвацмым пәлем,
Шәләнен шым ке,
Әче пыт веле
Һнде шкыләнем
Бһнянем мһньһы.
Пусть нһньһвлә,
Күвлә земляһәм
Йәнг вәшт яратен
Бһлен ак кердтеп, —
Алтален ыләт.
Мһнь правдым пәлем.
Нһньһын ұжмәшлән

Мынъ ам биняны.
Земляэш шачшы—
Землядон бӱлем!^а
Бшкымжым кукшеш,
Когоэш шотлен,
Ку вӱлӱн сӱрнӱлт,
Пӱтӱрнӱлт вазын.
Ярката сотеш
Йӱлгыжын тангыж,
Коэжы шӱдӱн
Ку тервен лужген.
Лев гань урмыжшы
Тангыж коэштӱ
Гордый кек гишӱн
Мыры мӱгрӱлтӱн.
Ти грозный мыреш
Скала рӱшкӱлтӱн,
Цӱтӱрен пӱлгом:
„Храбрыйвлӱн безумствылан
Славым мӱ мыренӱ!
Храбрыйвлӱн безумство—
Теве кыштакен
Бӱмӱшын мудросты!“
О, смелый Сокол!
Вет враг цуцадон
Кредӱлмӱ боеш
Вӱретшӱ пӱтен...
Но лиэш веремӱ—
Тӱнӱн патькалтыш
Шокшы вӱретшӱ

Блмәш мракышты
Тылиплә пижеш,
Свободын, сотын
Ыштым шомашдон
Пиш смелый шүмвләм
Шукым блбжтә.
Пускай коленәт!..
Но тбнь смелыйвлән
Дә духдон силан
Әдемвлән мыреш
Блбш примереш
Курымеш кодат,
Свободыш, сотыш
Тбнь гордо үжәт!
„Храбрыйвлән безумствылан
Славым мә мыренә!“

Оглавлени

	<i>Стр.</i>
Родина	3
Освобожденный шүмбелвләлән	4
Братский народвлән союз	6
Советский праздник	7
Новый годеш	9
Гранидәштәй	10
Парашиотистка	13
Тәнгжым ыдыр провожая	15
Колхозный айошты	17
Ыржа	19
Дояркын портретшәй	20
Елен	21
Колхозный молодежь	23
Хвальым мыры	24
Куштым сем	25
Вакш янгышта	26
Кого Йыл	31
Жепын цевержәй	32
Яратым ыдыр	34
Уләштәй вады тырын	35
Как мбѣнь пырем хала садыш	36
Шапкаланыш карточка	37
Тошты йумаш	39
Попын ойхыжы	40
Попын остатка әрияжы	42

Физкультурный тел	45
Шошым ирок	49
Шынгыртыйшың мырыжы	48
Елкышты	49
Диваом	50
Кыткы сўян	53
Стенька Разин гишән мыры	67
Вакхический мыры	68
Сокол гишән мыры	69

Редактор К. БЕЛЯЕВ

Корректор Н. ИВАНОВ

Сдано в набор 30/VIII-40 г. Подписано к печ. 20/IX-40 г.
 Формат бумаги 60x92¹/₃₂. Печатных листов 2,5—
 44640 зн. в п. л. Заказ №1943. Тираж 1000 экз.
 Э 717

Отпечатано в типографии Горно-Марийского филиала
 Маргосиздата

1940 г.
 Акт № 648
 Вып. л. _____

45
49
48
49
50
53
67
68
69

OB
) г.

1/8

1 т. 50 к.

36817

	Мар. г.
	1-118

4

П. ПЕРШУТ
ПРОЦВЕТАНИЕ
сборник стихов

на горно-марийском
языке.

W

✓

H Map.

1-118.